

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse

Vår referanse
23/127-3

Vår dato
07.09.2023

UHRs innspill til arbeidet med stortingsmelding om forskningssystemet: Forskningsrådets rolle og funksjoner i det norske forskningssystemet

UHR takker for muligheten til å gi innspill til arbeidet med stortingsmeldingen om forskningssystemet, om Forskningsrådets rolle og funksjoner i forskningssystemet.

- Hva er Forskningsrådets viktigste merverdi i det norske forskningssystemet?

UHR mener at Forskningsrådets viktigste funksjon og merverdi er å bidra til at norsk forskning holder høy kvalitet. Dette skjer først og fremst gjennom å være en nasjonal konkurransearena i et samspill med tilsvarende arenaer på internasjonalt nivå. Dette må ligge til grunn for hvilke oppgaver Forskningsrådet skal ha og hvordan rådet organiseres. Forskningsrådets rolle må være stabil over tid og ikke redefineres hver gang det kommer en ny politisk ledelse.

UHR vil videre understreke at Forskningsrådet har en særlig viktig rolle i å spille sammen med forskningsaktørene om gode rammevilkår for norsk forskning generelt og langsiktig, grunnleggende forskning spesielt (også innenfor de tematiske områdene). Høykvalitetsforskning har en svært lang tidshorison, og dermed behov for et finansieringssystem og et nivå som er tilpasset de faglige og samfunnsmessige utfordringene og som er forutsigbart over tid.

UHR har merket seg den forrige statsrådets uttalelser om at vi fortsatt skal ha ett Forskningsråd. UHR støtter dette. Et samlet råd gir best mulighet for en helhetlig og koordinert forskningsinnsats.

UHR mener for øvrig at fremstillingen av forskningssystemet i tre nivåer (et politisk, et strategisk og et forskningsutførende nivå) er grovt forenklet. Også UH-institusjonene og de andre forskningsutførende aktørene er strategiske aktører i forskningssystemet.

- Hvilke funksjoner er det viktig at Forskningsrådet ivaretar i norsk forskning og innovasjon framover?

Som nevnt over er Forskningsrådets viktigste funksjon å bidra til å styrke kvaliteten i norsk forskning og å bidra til gode rammevilkår for forskningen, herunder den grunnleggende, langsiktige.

Norsk forskning må være en integrert del av det internasjonale forsyningssystemet. EU er den viktigste internasjonale forskningsaktøren i Europa, også for Norge. Forskningsrådet er

Postadresse
Stortorvet 2
NO-0155 Oslo

Telefon +47 409 14 969
postmottak@uhr.no
www.uhr.no
Org.nr. 917 697 825

Saksbehandler
Anne Karine Nymoen
Anne.Karine.Nymoen@uhr.no
Telefon +47 900 99 801

derfor en svært viktig nasjonal lyttepost inn mot den internasjonale forsknings- og innovasjonspolitikken, spesielt inn mot EU-systemet. Forskningsrådet må videreutvikle sine virkemidler i et godt samspill med internasjonale virkemidler, både for å sikre at norske forskere settes i best mulig stand til å lykkes internasjonalt, spesielt i EUs rammeprogrammer, og for å sikre best mulig bruk av de samlede ressursene til forskning. Dette samspillet krever god involvering av UH-institusjonene og andre deler av forskningssystemet.

Det er nødvendig med en god og hensiktsmessig arbeidsdeling mellom Forskningsrådet og Innovasjon Norge. Dette er og skal være to ulike aktører med ulikt mandat. Samtidig er det viktig at Forskningsrådet, Innovasjon Norge og de andre aktørene i virkemiddelapparatet arbeider godt sammen for å sikre gode overganger mellom virkemidlene og hindre hull i virkemiddelapparatet, samt sikre godt samarbeid om for eksempel brede programmer og målrettede samfunnsoppdrag (missions). UHR vil minne om at innovasjon er et bredt felt og at det er viktig å ivareta for eksempel samfunnsinnovasjon.

UHR mener også at Forskningsrådet har et ansvar for å bidra til forskningsformidling.

- **Nevn gjerne tre forbedringspunkter og bevaringspunkter og begrunn kort hvorfor.**

Bevaringspunkter:

1) Forskningsrådets faglige uavhengighet og legitimitet

Forskningsrådets viktigste oppgave er å sikre høy kvalitet i forskning. Dette krever høy kompetanse på forskning. Gitt den nylige nedbemanningen i Forskningsrådet, er det spesielt viktig å rekruttere og beholde gode medarbeidere i Forskningsrådet. Dette legger grunnlaget for et godt samspill med forskningsmiljøene. Forankring og legitimitet i de forskningsutførende sektorene er avgjørende for at Forskningsrådet skal kunne utøve sitt samfunnsoppdrag.

2) Forskningsrådets internasjonale engasjement.

Ikke bare er forskningen internasjonal. Det samme gjelder forskningspolitikken. Svært mange av premissene for forsknings- og kunnskapspolitikk utformes i et samspill mellom institusjoner og fagmiljøer, nasjonale myndigheter og internasjonale organer. Ikke minst gjelder dette innenfor EU-systemet. Her har Forskningsrådet over lang tid utviklet en kapasitet og kompetanse som tilrettelegger og arena for norske forskningsaktørers deltakelse i faglige og strategiske prosesser internasjonalt. Dette gjelder det løpende arbeidet knyttet til EUs forskningsprogrammer, samt flere av tiltakene under Det europeiske forskningsområdet (ERA) og prosesser knyttet til åpen forskning, som Plan S og CoARA. Det er viktig at dette arbeidet følges opp videre og at Forskningsrådet gis rammebetingelser for sitt internasjonale engasjement, som sammen med fagmiljøer og institusjoner setter norske forskere i best mulig stand til å lykkes internasjonalt.

3) Langsiktige virkemidler, spesielt senterordningene og forskningsinfrastrukturmidlene

Forskningsrådet har en særlig viktig rolle i å ivareta den langsiktige, grunnleggende forskningen. De siste 20 årene har senterordningene (SFF, SFI og FME) vært svært viktige for å støtte forskning av høy internasjonal kvalitet. Ordningene bidrar til langsiktighet og forutsigbarhet for toppforskingsmiljøene, og evalueringer av senterordningene bekrefter at ordningene fungerer svært godt. De er også en drivkraft for å vinne frem i EUs rammeprogrammer. Det er viktig at senterordningene styrkes og utvikles videre som et sentralt virkemiddel i det norske forsknings- og innovasjonssystemet.

Tilgang til god og oppdatert forskningsinfrastruktur er en viktig suksessfaktor for norsk forskning. Forskningsinfrastrukturordningen i Forskningsrådet er helt sentral for dette. UHR vil også fremheve betydningen av Forskningsrådets innsats overfor yngre forskere.

Forbedringspunkter:

1) Tydeliggjøring av Forskningsrådets rolle som forskningspolitisk rådgiver

I henhold til formålsparagrafen i Forskningsrådets vedtekter, skal Forskningsrådet skal være et nasjonalt utøvende forskningsstrategisk organ. I dette ligger mer enn å kun tildele forskningsmidler. Forskningsrådet skal være en sentral rådgiver for regjeringens forskningspolitikk. Hvordan denne rollen skal forvaltes, både overfor departementene og i relasjon til forskningsinstitusjonene, er det viktig å få avklart. UHR mener at Forskningsrådet må gis rom til å være en tydelig stemme for forskning og innovasjon i offentligheten. Forskningsrådet må ha tilstrekkelig kapasitet og en hensiktsmessig struktur for å kunne ivareta en slik rolle.

Forskningssystemets strategiske nivå ivaretar både prinsippet om at departementenes langsiktige kunnskapsbehov skal dekkes gjennom Forskningsrådet (den såkalte Langslettdoktrinen), og uavhengige råd både til det politiske nivået og det forskningsutførende nivået. UHR er opptatt av at begge funksjoner ivaretas. For at Forskningsrådet skal kunne gi gode råd må de benytte seg av kapasitet og kompetanse fra UH-sektoren i større grad enn de gjør i dag. Den vitenskapelige fagligheten bør styrkes i alle ledd i Forskningsrådet.

2) En bedre utnyttelse av departementenes samlede forskningsinnsats

UHR mener det er nødvendig å styrke Forskningsrådet som en arena for å se forskningsprioriteringene og investeringene i en større helhet. Samfunnsutfordringene er av en slik art at det er enda viktigere enn tidligere at sektordepartementenes bidrag ses i sammenheng. Her spiller Forskningsrådet en avgjørende rolle i å koble finansiering fra ulike kilder, til formål og virkemidler. Generelt sett bør hensynet til langsiktighet og høy kvalitet være viktigere enn kortsiktige politiske føringer.

3) En mer åpen arbeidsform

UHR opplever at Forskningsrådet er åpne og involverende mht. f.eks. strategisk og organisatorisk utvikling av rådet. Samtidig etterlyser UHR en mer åpen arbeidsform i Forskningsrådet i den faglige utviklingen, der eksperter i større grad involveres i analyser etc. Fagligheten i Forskningsrådet er dermed både et bevaringspunkt og et forbedringspunkt. I EU-systemet er det systematiske prosesser for involvering som når bredt ut og er viktig for utforming av både rammeprogrammene i stort og for utvikling av virkemidler og utlysninger. UHR mener at det er mye å lære av disse prosessene og arbeidsmetodene. Det er særlig viktig med legitimitet i evalueringsprosessene. Det er blant annet behov for å vurdere hvordan man kan innrette evalueringsprosesser som ivaretar og sikrer kvaliteten i tverr- og flerfaglige prosesser.

Andre aktuelle problemstillinger

Statsråden har bedt om innspill til andre aktuelle problemstillinger og trukket frem følgende eksempler (som ikke skal besvares her):

- Hvordan kan Forskningsrådet best bidra til et forskningssystem som gir grunnlag for økt fart i omstillingsarbeidet i Norge, både i næringslivet og i samfunnet for øvrig?
- Hvordan kan Forskningsrådet best påvirke samvirket mellom aktørene i forskningssystemet og resten av samfunnet slik at forskningen bidrar til å møte tverrsektorielle utfordringer? Er det behov for å styrke samspeillet?

- Hvordan virker forskningsrådsfinansiering inn på de forskningsutførende sektorenes ledelse og styring av forskningsvirksomhet (som f.eks. karriereveier, forskerutdanning, egne strategiske forskningssatsinger og infrastruktur)? Er det behov for endringer?
- Hvordan kan Forskningsrådet mest effektivt bidra til å løfte forskningsområder hvor Norge har særlige fortrinn? På hvilke områder bør vi ha nasjonale satsninger og når kan vi lene oss mer på EU? Hvordan bør konkurranseutsatt nasjonal og internasjonal finansiering utfylle hverandre?
- Hvordan bør Forskningsrådet ivareta vilkår og muligheter for forskerinitiert forskning og mer politisk initiert forskning?

UHR mener alle disse er svært aktuelle problemstillinger og ser frem til å gi innspill på disse. I tillegg ønsker UHR å spille inn følgende problemstillinger:

- Hvordan kan forskningsrådet styrke sitt samspill med UH-sektoren i arbeidet med innovasjon og kommersialisering og sørge for at mer av forskningen ved universiteter og høyskoler tas i bruk i privat, offentlig og frivillig sektor?
- Hvordan kan vi få til en økt nasjonal satsing på kunstnerisk utviklingsarbeid?

Vennlig hilsen

Sunniva Whittaker
styreleder

Nina Sandberg
generalsekretær

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR